

ERIK LINDQVIST

Varför privatiseras vissa tjänster men inte andra?

Vad styr beslutet att privatisera en viss verksamhet? Jonathan Levin och Steven Tadelis visar i en nyutkommen uppsats att möjligheten att kontrollera kvaliteten har en avgörande betydelse för om den privatiseras.

Levin och Tadelis utvecklar först en teoretisk modell för att fånga skillnader mellan privat och offentlig produktion. Vid offentlig produktion utförs verksamheten i regel av anställda med fast lön. Det innebär att de ekonomiska incitamenten för att arbeta kostnadseffektivt är svaga. Privata producenter har starkare incitament att minska kostnader eftersom de kompenseras för utfört arbete och själva betalar verksamhetens kostnader. Risken med privat produktion är istället att de starka incitamenten att minska kostnader gör att producenten frestas att reducera tjänstens kvalitet. Vid privat drift är det därför viktigt att skriva ett kontrakt där tjänstens kvalitet tydligt specificeras. Det kan dock vara dyrt att skriva sådana kontrakt och att kontrollera utfallet. Levins och Tadelis modell visar därför att privat produktion av tjänster är lämpligast när det är lätt att kontrollera kvalitet, eller när tjänstens kvalitet inte är så viktig.

Levin och Tadelis undersöker sedan i vilken mån den teoretiska modellen kan förklara vilka tjänster ett tusental amerikanska städer köper från privata företag. I studien inkluderas ett fyrtiotal olika tjänster; exempelvis sophämtning, brandförsvaret och äldreomsorg. För var och en av dessa tjänster lät Levin och Tadelis ett tjugotal stadsadministratörer göra en bedömning av möjligheten att kontrollera kvalitet och vikten av kvalitet. Brottsbekämpning var den tjänst för vilket det ansågs svårast att kontrollera kvaliteten medan sophämtning sågs som en av de lättaste. Kvaliteten ansågs viktigast vid akutsjukvård och minst viktig vid juridisk rådgivning.

I enlighet med teorins förutsägelser fann Levin och Tadelis att graden av privat produktion var lägst för tjänster där det är svårt att kontrollera kvaliteten och där kvaliteten anses viktig. De uppmätta effekterna var dessutom starka. Exempelvis hade ingen stad privatiserat brottsbekämpning medan en tredjedel privatiserat

sophämtning. Dessa resultat stämmer väl överens med tidigare forskning, vilken visat att privatisering ger stora besparingar för "enkla" typer av tjänster som sophämtning och städning.

Ytterligare ett intressant resultat i Levins och Tadelis studie är att graden av privat produktion inte hänger samman med befolkningens politiska preferenser, mätt som andelen republikanska röster i presidentvalet år 2000. Studien indikerar alltså att ekonomiska orsaker snarare än politisk ideologi ligger bakom vilka tjänster som privatiseras.

Referens

Levin, Jonathan och Steven Tadelis (2007), "Contracting for Government Services: Theory and Evidence from U.S. Cities", NBER Working Paper No. 13350.